

Augustinas Janulaitis

Teisininkas, istorikas, publicistas, teisės mokslų daktaras, profesorius. Gimė 1878-03-31 Malavėnuose, Šiaulių r. Mirė 1950-05-22, palaidotas Kaune.

1886 m. įstojo į Šiaulių gimnaziją, tačiau už lietuviškos spaudos laikymą ir pagrindinę veiklą 1893 m. pašalintas. 1896 m. baigė Rygos gimnaziją. 1896–1900 m. studijavo Maskvos universiteto Teisės fakultete. Už lietuvių literatūros platinimą buvo suimtas, kalintas, vėliau pabėgo, gyveno Mažajoje Lietuvoje, Didžiojoje Britanijoje (Londone), Šveicarijoje. 1905 m. studijavo Berno universiteto Teisės fakultete. 1907 m. baigęs Maskvos universitetą grįžo į Vilnių. 1912 m. tapo advokatu. 1916 m. už veiklą prieš vokiečių okupacinį režimą ištremtas į belaisvių stovyklą Rytų Prūsijoje (laikytas iki 1917 m. pabaigos).

1897–1917 m. spaudoje (laikraščiuose „Varpas“, „Ūkininkas“, „Žarija“, „Vilniaus žinios“ ir kitur) aktyviai priešinosi rusinimui, lenkinimui, žmonių išnaudojimui, spaudos draudimui ir cenzūrai, taip pat rašė kultūros, tautiškumo klausimais. 1918 m., Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministrui Augustinui Voldemarui išvykus į Paryžių vadovauti Lietuvos delegacijai Taikos konferencijoje, trumpai ėjo užsienio reikalų ministro pareigas. A. Janulaitis buvo Lietuvos socialdemokratų partijos (LSDP) narys. 1904 m. pirmasis išvertė į lietuvių kalbą K. Markso ir F. Engelso „Komunistų partijos manifestą“. 1922 m. iš partijos pasitraukė ir visas jėgas skyrė istorijos mokslui.

1919–1950 m. gyveno Kaune. 1919–1925 m. buvo Lietuvos Vyriausiojo tribunolo teisėjas, 1924 m. – pirmininkas. 1920–1922 m. dėstė Lietuvos teisės istoriją Aukštuosiuose karininkų kursuose. Nuo 1922 m. buvo Vytauto Didžiojo universiteto (iki 1930 m. Lietuvos universitetas) Teisės fakulteto Istorijos katedros vedėjas, nuo 1924 m. – ordinarinis profesorius, 1932 m. – garbės

daktaras. Nuo 1935 m. buvo Teisės fakulteto dekanas. 1941 m. buvo išrinktas Lietuvos mokslų akademijos nariu.

A. Janulaitis buvo atskiro istorinio archyvo kūrimo iniciatorius; sukaupe vertingą asmeninę, daugiau nei 14 000 tomų lituanistinę biblioteką, kurios didelė dalis saugoma Kauno apskrities viešojoje bibliotekoje. Savo tiriamuosiuose darbuose aiškino socialinės ir politinės kovos reikšmę, pirmasis panaudojo archyvinius dokumentus, ieškojo raštų lietuvių kalba. 1930 m. jo iniciatyva įsteigta Lietuvos istorijos draugija.

Svarbiausi veikalai: „Simonas Daukantas“ (1913), „1863–1864 m. sukilimas“ (1921), „Kunigai ir 1831 m. revoliucija Lietuvoje“ (1923), „Žydai Lietuvoje“ (1923), „Vyriausiasis Lietuvos Tribunolas XVI–XVIII amž.“ (1927), „Imperijos rūmų teismas (1495–1806)“ (1927), „Užnemunė po Prūsais (1795–1807)“ (1928), „Napoleono teisynas“ (1930), „Ignas Danilavičius Lietuvos bei jos teisės istorikas“ (1932), „Lietuvos bajorai ir jų seimeliai XIX amž.“ (1936), „Mikalojus Akelaitis“ (išleista 1969), „Praeitį ir jos tyrimo rūpesčiai“ (išleista 1989), „Lietuvos didysis kunigaikštis Kęstutis“ (išleista 1998).

1928 m. buvo apdovanotas Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino II laipsnio ordinu.

Parengė

LMA Organizacinio skyriaus
vyriausioji specialistė Valerija Paškauskienė

Naudoti šaltiniai:

LMA archyvas, asmens byla.
Visuotinė lietuvių enciklopedija, www.vle.lt
Nuotrauka iš Visuotinės lietuvių enciklopedijos.